

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ГАЛУЗІ КРИМІНАЛІСТИКИ

ДЕРЕВ'ЯНКО Світлана,

канд. наук, доцент, Національний університет
„Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка, Україна,
ORCID ID: 0000-0003-2946-1444

Summary: Modern research on emotional intelligence in forensics has explored the role of emotional intelligence (EI) in various aspects of forensic work, such as police investigations, court proceedings, and corrections. Some studies have shown that high EI can improve the accuracy of lie detection and investigative interviewing, as well as the ability to manage one's own emotions and cope with the emotional demands of the job. However, other research has also highlighted the potential limitations and challenges of using EI in forensic contexts, such as the risk of bias and subjectivity. As such, there is ongoing debate and further investigation into the practical implications and ethical considerations of incorporating emotional intelligence into forensic practice.

Keywords: emotional intelligence, high emotional intelligence, forensics, forensic work, managing emotions, criminals.

Емоційний інтелект визначається як здатність до розуміння та управління власними емоціями, а також емоціями інших людей. Це важлива навичка в багатьох сферах життя, включаючи криміналістику.

У сучасній криміналістиці емоційний інтелект є досить важливим, оскільки працівники правоохоронних органів повинні вміти ефективно взаємодіяти з потерпілими, свідками та підозрюваними, що може бути складним завданням. Наявність високого рівня емоційного інтелекту допомагає правоохоронцям встановлювати довіру з потерпілими та свідками, що може допомогти в розслідуванні злочинів. Крім того, емоційний інтелект також допомагає криміналістам розуміти мотивації злочинців та сприяє кращому розумінню міжособистісних взаємодій, які можуть бути ключовими елементами в розслідуванні злочинів.

Мета даної роботи: визначити основні напрями дослідження емоційного інтелекту в галузі криміналістики.

Аналіз вітчизняних джерел з вищезазначеної проблематики показав наявність ґрунтовних досліджень щодо вивчення емоційного інтелекту злочинців, а також здібностей емоційного інтелекту представників професій юридичної галузі [1-4].

У зарубіжній психології також вагомими є дослідження питань ролі емоційного інтелекту в професійній діяльності представників галузі криміналістики; у осіб, які скоїли правопорушення або злочини [6; 7; 10].

Аналіз наукових джерел з зазначеної проблематики показав, що емоційний інтелект має вагомe значення у криміналістиці, оскільки допомагає розуміти та прогнозувати поведінку злочинців, жертв та свідків. Поряд із тим, поодинокі дослідження висвітлюють потенційні обмеження використання здібностей емоційного інтелекту в криміналістиці, зокрема йдеться про ризик упередженості та суб'єктивності. Таким чином, наразі тривають наукові дебати та проводяться подальші дослідження щодо місця емоційного інтелекту у структурі професійно-важливих якостей працівників криміналістичного спрямування.

Узагальнимо дані сучасних досліджень та виокремимо основні напрями дослідження емоцій-

ного інтелекту у галузі криміналістики:

(1) Вивчення взаємозв'язку між емоційним інтелектом та злочинністю: дослідження характеристик емоційного інтелекту (таких як низький рівень емоційної саморегуляції, недостатня соціальна підтримка та відсутність навичок розв'язання конфліктів), які можуть бути пов'язані зі злочинністю.

(2) Розуміння емоційного стану свідків та жертв. Дослідження цього напрямку охоплюють наступну проблематику – які саме емоційні стани переживають свідки та жертви злочинів, і як це може вплинути на їхні свідчення та сприйняття подій.

(3) Аналіз емоційної динаміки злочину: як емоційні здібності злочинців впливають на планування ними злочинів, і як їх емоційні реакції можуть вплинути на розслідування.

Окрема увага у роботах сучасних вчених приділяється ролі емоційних здібностей (здатності до розуміння емоцій, здатності до управління емоціями) у професійній діяльності криміналістів, а також можливостям їх тренінгового розвитку.

Роль здатності до розуміння емоцій в роботі криміналістів. За даними зарубіжних дослідників раціональний компонент емоційного інтелекту сприяє нівелюванню кримінального мислення, важливими ознаками якого є уникнення неоднозначності та нехтування просоціальною поведінкою [5]. Також з'ясовано, що рефлексія власних емоцій (як здібність емоційного інтелекту) сприяє задоволеності своєю роботою у представників слідчих органів та позитивно впливає на психологічний мікроклімат [10].

Здатність до розуміння емоцій є затребуваною у роботі криміналістів, оскільки вони повинні розслідувати злочини, що включають людські почуття та емоції. Криміналісти повинні бути здатні оцінювати поведінку та реакції людей на різні ситуації, щоб зрозуміти, що сталося, і знайти докази, які допоможуть встановити реальність подій.

Здатність до розуміння емоцій корисна при взаємодії зі свідками та потерпілими злочинів. Криміналістам емоційний інтелект допомагає співчувати емоційним станам потерпілих, сприяє зміцненню довіри з їх сторони, а також захищає від емоційного вигорання.

Крім того, здатність до розуміння емоцій допомагає криміналістам аналізувати та інтерпретувати докази, такі як заяви свідків, записи відеокамер та інші матеріали. Вони можуть використовувати знання про емоції, щоб зрозуміти мотиви поведінки учасників кримінального процесу.

Отже, здатність до розуміння емоцій є важливою складовою роботи криміналістів, яка допомагає їм бути більш ефективними в розслідуванні злочинів. Проте наразі тривають також наукові дебати щодо включення рефлексивних здібностей емоційного інтелекту у структуру професійно-важливих якостей працівників криміналістичного спрямування.

Роль здатності до управління емоціями у професійній діяльності криміналістів. Учені зазначають, що у процесі професійної діяльності представники слідчих органів можуть зіткнутися з потерпілими, або свідками подій, які мають симптоми психічної травми, тому вкрай важливими для фахівців є вміння керувати своїми зовнішніми емоційними реакціями, а також навичка емоційно налаштовуватися на взаємодію з такими особами [8].

Здатність до управління емоціями також є важливою у професійній діяльності криміналістів, оскільки вони працюють з доказами злочинів, які можуть мати серйозний емоційний вплив на їхній стан та робочий процес.

Перш за все, криміналісти використовують здатність до емоційної саморегуляції, щоб зберегти спокій та розсудливість у складних ситуаціях. Вони можуть зіткнутися з насильством, кривдою, трагічними подіями та іншими емоційно небезпечними чинниками, які можуть негативно вплинути на їх працездатність. Здатність до емоційної саморегуляції дозволяє криміналістам зберігати ясний розум та концентрацію у непередбачуваних ситуаціях.

Також здатність до управління емоціями допомагає криміналістам ефективно спілкуватися з

іншими членами команди, а не тільки зі свідками та жертвами злочинів. Це важливо для забезпечення правильного збору та аналізу доказів, які можуть вирішально впливати на розслідування та судові процеси.

Тренінги емоційних здібностей. У ряді робіт показано необхідність розвитку здібностей емоційного інтелекту малолітніх правопорушників [2; 6], жінок-злочинниць [4].

Наразі відзначається, що для представників правоохоронних та слідчих органів також можуть бути продуктивними тренінги емоційного інтелекту, які сприяють вдосконаленню навичок управління емоціями, емоційної взаємодії [7; 9].

Цільове спрямування тренінгів емоційного інтелекту для фахівців у галузі криміналістики:

(1) Емоційна саморегуляція під час роботи з жертвами злочинів. Криміналісти можуть зіштовхнутися з емоційно напруженими ситуаціями під час роботи з жертвами злочинів. Тренінг зорієнтований допомогти їм розвинути навички емоційної саморегуляції, такі як збереження спокою та задіяння толерантності в емоційно навантажених ситуаціях.

(2) Розвиток навичок міжособистісної взаємодії. Завдяки тренінгу криміналісти можуть однаково успішно взаємодіяти як зі своїми колегами, так і з жертвами злочинів, або з підозрюваними в злочинах. Тренінг допомагає розвивати такі навички ефективної міжособистісної взаємодії, як активне слухання, емоційна підтримка інших та використання невербальної комунікації.

(3) Розвиток стресостійкості. Частіше робота криміналістів є напруженою та стресогенною. Тому тренінг сприяє засвоєнню навичок швидкого самовідновлення після кризових подій, а також використанню навичок самопіклування.

(4) Розвиток емпатії. Криміналісти у своїй професійній діяльності часто стикаються зі складними етичними ситуаціями, які вимагають від них здатності розуміти емоції інших людей. У даному випадку тренінг допоможе розвиває емпатійні здібності та допомагає більш точно спрогнозувати поведінку інших людей.

Отже, сучасні дослідження емоційного інтелекту в криміналістиці розкривають роль емоційного інтелекту у різних аспектах криміналістичної діяльності, таких як поліцейські розслідування, судові експертизи та ін. Результати досліджень засвідчують, що високий рівень емоційного інтелекту підвищує точність розслідувань, а також сприяє емоційній саморегуляції та знижує вірогідність емоційного вигорання. Поряд із тим, деякі дослідження висвітлюють потенційні обмеження використання здібностей емоційного інтелекту в криміналістичному контексті, такі як ризик упередженості та суб'єктивності. Таким чином, тривають дебати та подальші дослідження щодо включення емоційного інтелекту у структуру професійно-важливих якостей працівників криміналістичного спрямування.

Основними напрямками дослідження емоційного інтелекту у криміналістиці є вивчення взаємозв'язку між емоційним інтелектом та злочинністю; аналіз емоційного стану свідків та жертв; моніторинг емоційної динаміки злочину.

Подальші дослідження ролі емоційного інтелекту в криміналістиці можуть мати декілька варіантів: перспективи використання емоційного інтелекту для кримінального профілювання (створення профілів злочинців, що базуються на їх емоційних характеристиках); уточнення негативних аспектів застосування здібностей емоційного інтелекту в криміналістичній діяльності.

Бібліографічні посилання:

1. Бабенко О.О. *Емоційний інтелект у складі ресурсності представників професій юридичних видів.* В: Право і. Безпека, №3, 2017. с. 121-125.
2. Греса Н.В., Шиліна А.А. *Особливості емоційного та соціального інтелекту як чинника ресоціалізації неповнолітніх злочинців.* В: Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України, матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 19 листоп.

- 2010 p.), ХНУВС, Харків, 2010. с. 22-26.
3. *Питання боротьби зі злочинністю*. В: зб. наук. пр. НАПрН України, Науково-дослідний ін-т вивчення проблем злочинності, Вип. 41, Право, Харків, 2021. 216 с.
  4. Топоркова І.В. *Особливості взаємозв'язків структурно-функціональних складових брехливості зі складовими емоційного інтелекту у жінок-злочинниць*. В: Теорія і практика сучасної психології, №4, 2018. с. 117-122.
  5. Escrig-Espuig J.M., Marti-Vilar M., Gonzalez-Sala F. *Criminal Thinking: Exploring its Relationship with Prosocial Behavior, Emotional Intelligence, and Cultural Dimensions*. In: Anuario de Psicologia Juridica, vol. 33, 2023. p. 9-15.
  6. Franco O'Byrne D, Ibanez A., Baez S. *Neuroanatomy of Complex Social Emotion Dysregulation in Adolescent Offenders*. In: Cognitive, affective & Behavioral Neuroscience, vol. 21, 2021. p. 1083-1100.
  7. Niles J.K., Dukes A.T., Jensen. S.K. *Experiences of Law Enforcement Officers in an Emotional and Belief Intelligence Leadership Training: A Consensual Qualitative Report*. In: Journal of Criminal Justice Education. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10511253.2022.2131857?journalCode=rcje20>.
  8. Risan P., Milne R., Binder P.E. *Trauma Narratives: Recommendations for Investigative Interviewing*. In: Psychiatry Psychology and Law, vol. 27, 2020. p. 678-694.
  9. Rosales C.M., Gomez D.M., Vargas A. *The Emotional Intelligence of Judges as a Fundamental Component for the Administration of Justice*. In: Mexican Law Review, vol. 15, 2022. p. 115-132.
  10. Sembiring N., Nimran U., Utami H.N. *The Effects of Emotional Intelligence and Organizational Justice on Job Satisfaction, Caring Climate, and Criminal Investigation Officers' Performance*. In: International Journal of Organizational Analysis, vol. 28, 2020. p. 1113-11130.